

UDK: 711.2
 Pregledni članak
 Primljeno: 5. 4. 1991.

Mr. MIRNA LEKO,
 Ekonomski fakultet Osijek

Strukturne promjene u Evropi 92.

ZNAČENJE REGIJA U NOVOJ EVROPI*

Evropska zajednica u jeku je strukturnih promjena, od kojih je svakako najznačajnija ukidanje administrativno-političkih granica među "dvanaesticom". Ipak, do provođenja ovoga u praksu, treba riješiti i mnoštvo problema: pronaći zlatnu sredinu između djelokruga ovlaštenja na nivou nacije i Zajednice, problem jezika, jedinstvene valute, jedinstvenih obrazovnih programa koji će omogućiti nesmetano kretanje radne snage i slično. Iz dosadašnjeg procesa rješavanja ovih problema uočljiva je tendencija prevlasti supranacionalnog nad nacionalnim. Evropska zajednica postaje jedno, ali unutar nje pojavljuju se nove tendencije udruživanja i povezivanja u tzv. Euregije ili "high-tech" regije. One predstavljaju novi kvalitet jer omogućavaju optimalno povezivanje, kako s privrednog, tako i kulturnog, socijalnog i naročito razvojnog aspekta. Euregije, ukoliko se realiziraju na način na koji su zamišljene, predstavljat će jedan od osnovnih činilaca integralnog razvoja Evropske zajednice.

*Rad predstavlja dio istraživačkih rezultata projekta "Transparentnost tržišta — uvjet općeg i regionalnog razvoja" kojeg financira Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike Republike Hrvatske u razdoblju 1991-1994. godine.

Državne granice, naročito među evropskim zemljama, tokom povijesti bitno su mijenjane. Sada se nalazimo pred trenutkom kada će one, u jednom dijelu Evrope, bar formalno biti ukinute. Nesumnjivo je značenje, naročito političko i privredno, ovakvog dogovora evropske dvanaestorice, ali ne smiju se izgubiti iz vida niti problemi koje taj dogovor otvara.

Stručnjaci iz Komisije EZ-a koji se bave ovom problematikom smatraju da, iako je ostalo još nepune dvije godine do ukidanja fizičkih granica i ostvarenja zajedničkog evropskog tržišta o kojem se već godinama razmišlja, postoji još mnoštvo neriješenih problema vezanih uz to. Komisija je do sada primila oko 280 prijedloga paketa zakonskih propisa za reguliranje ove materije, a Ministarski savjet koji o njima donosi konačnu odluku prihvatio je oko dvije trećine.¹ Ostatak propisa trebao bi biti usvojen tokom ove godine, i na taj način pitanje ujedinjenja zakonski bi trebalo biti u potpunosti regulirano.

Jedno od najbitnijih pitanja koje podjednako muči predstavnike svih zemalja članica kada se radi o zajedničkoj budućnosti je: hoće li usporedo s nestankom političko-privrednih granica nacija kao pojam i specifična karakteristika pojedinog naroda izgubiti na značenju? Da li će politika njegovanja i zaštite sadašnjih različitosti koje se danas još tretiraju kao prednosti imati snage da se održi u praktičnom životu, ili će se krenuti, s ekonomskog stajališta mnogo efikasnijom, politikom ujednačavanja i standardizacije? Ova razmišljanja posebno su aktualna glede pitanja o jedinstvenom službenom jeziku, jedinstvenoj monetarnoj i poreskoj politici, jedinstvenoj obrani i vojnim snagama, i drugo. O tome će u daljnjem tekstu biti više riječi. Tzv. "nacionalna razmišljanja" koja uglavnom proizlaze iz bojazni o gubitku nacionalnog identiteta kao izravnoj posljedici ujedinjavanja Evrope, još uvijek prevladavaju kod većine, ali je realno očekivati da će ona jednim dijelom otežavati praktični život ujedinjene Evrope. No, s druge strane, za vjerovati je da će se i ta razmišljanja u jednom dužem vremenskom razdoblju modificirati, upravo pod pritiskom zahtjeva praktičnosti.

Ipak, mnoštvo je objektivnih barijera na putu ka ujednačavanju. Ponajprije, tu je jezična barijera. S pravom se zabrinuto postavlja pitanje o mogućnostima

1. Wolfgang Hilim: "Region Statt Nation", Wirtschafts Woche 5/1991.

komunikacije unutar ujedinjene Evrope: treba li postojati jedan, četiri ili više službenih jezika. Dio stručnjaka mišljenja je da engleski kao prvi svjetski jezik treba biti i službeni jezik ujedinjene Evrope, dio smatra da jednaku važnost imaju i njemački, francuski i španjolski jezik, a dio misli da bi, unatoč svim teškoćama svaka zemlja i dalje trebala imati svoj službeni jezik, kao što je i do sada bio slučaj, a da niti jedan od jezika ne bude stavljen na nadnacionalnu razinu.

Za sada se izdvaja veliki dio sredstava za zaposlene u raznim organima i administraciji Zajednice koji žele učiti neki od "manjih" jezika. Prevodilačka služba Evropske komisije zapošljava danas 1200 lingvista i 550 osoba u pomoćnim službama.²

Različiti su stavovi u pogledu potrebe za jedinstvenom evropskom valutom. Ipak, u listopadu prošle godine sve zemlje Evropske zajednice, izuzev Velike Britanije, a da bi joj se nakon Zaljevskog rata pridružila i Njemačka, suglasile su se za stvaranje Evropske centralne banke (tzv. Eurofed), koja bi trebala početi djelovati 1994. godine, i do konca stoljeća stvoriti uvjete i otvoriti put jedinstvenoj valuti.

Ubrzano se radi i na ujednačavanju i standardizaciji obrazovnih programa u školama i na sveučilištima u svim zemljama Zajednice (program Erasmus), što predstavlja neophodan preduvjet za slobodno kretanje i zapošljavanje radne snage.

Jedno od područja o kojima se raspravlja je i osnivanje zajedničke multilateralne vojne sile što bi trebalo biti realizirano do 1995. godine i omogućiti i političko uključivanje Evropske zajednice u svjetska događanja, a što do sada nije bio slučaj.

Ukusi, navike, pa i način života pojedinih naroda također su različiti. Istraživači tržišta iz INRA grupacije bili su među prvima koji su pokušali definirati potrošačku strukturu jedinstvenog evropskog tržišta, te su definirali 16 psihografskih "euro-karaktera", odnosno tipova euro životnog stila.³ Razlike među pojedinim grupama potrošača djelomično su posljedica i pripadnosti različitim nacijama. Pobornici ujedinjene Evrope uvjeravaju da to tako i treba ostati, da se ne traži jednaka, već jedinstvena Evropa, sa svim specifičnostima pojedinih zemalja.

Iz svih akcija koje se provode u Evropskoj zajednici nedvojbeno slijedi da nacionalne države u ovom kontekstu sve više gube i gubit će na značenju. Administracija Zajednice donosi sve više odluka, pa i onih koje se

odnose na pojedine zemlje. Računa se da je gotovo jedna trećina "Bonnskih zakona" donešena u Bruxellesu, a evidentna je stalna tendencija povećanja broja odluka donešenih na supranacionalnom nivou.

Kada se promjene privredno-političkih odnosa u Evropskoj zajednici o kojima se danas diskutira u potpunosti realiziraju, što se treba desiti tokom ovog desetljeća, za očekivati je da niti jedno područje života, izuzev kulture i jednim dijelom obrazovanja, neće ostati u nacionalnom domenu. Ovaj transfer prava i mogućnosti od nacionalnog ka supranacionalnom otvara nove šanse za razvoj regije, iako niti jedna od zemalja od evropske dvanaestorice izuzev Njemačke i Belgije danas nema federativnu strukturu. Dapače, u pojedinim zemljama Zajednice izraz "regionalizam" ima negativnu konotaciju jer se povezuje sa separatizmom kao što je slučaj s Baskijom u Španjolskoj. Očito je da će se ovakvi stavovi koji usporavaju razvoj regija morati uskoro prevladati i da će Zajednica morati uložiti velike napore da ukaže na prednosti organizacije privrednog života na novom konceptu regija u odnosu na nacionalne države. Te prednosti su već odavno ustanovljene od strane stručnjaka različitih područja, a proizlaze iz povijesnih, geografskih, ekonomskih i razvojnih sličnosti i zajedničkih osobina i interesa pojedinih područja. Te prednosti uglavnom nisu mogle doći do punog izražaja, i to uglavnom zbog ograničenja koja nameću državne granice.

U cilju optimalnog iskorištenja novih uvjeta života i rada koji se pojavljuju kao posljedica navedenih promjena u Evropskoj zajednici, ubrzano se radi na propagiranju i otvaranju najpovoljnijih mogućnosti za stvaranje tzv. "high-tech regija" ili, kako ih još nazivaju, "Euregija". To su teritorije privrednih jedinica koje se povezuju prvenstveno na osnovu zajedničkih privrednih interesa i ostvarivanja optimalne privredne suradnje, ali isto tako i kulturne, socijalne i druge oblike suradnje, bez obzira na dosadašnje političke granice. Projekti Euregija financiraju se iz Fonda za regionalnu pomoć Evropske zajednice. Najpoznatiji takav primjer je već postojeća Euregija Saar-Lor-Lux, gdje pet regija iz četiri zemlje već nekoliko godina uspješno surađuju, a jedan od najznačajnijih zajedničkih projekata im je minimalizacija otpada. Tunel ispod kanala La Manche također je rezultat suradnje na razini Euregije Pas-de-Calais/Kent. Jednu od regija, Gronau, u kojoj su povezani partneri iz Njemačke, Nizozemske i Belgije, Komisija EZ uzela je kao model za daljnji razvoj Euregija.

Treba svakako imati na umu da se ovakvi procesi odvijaju i u drugim dijelovima Evrope. Nakon pada

2. Meja Milat: Jezik ujedinjene Evrope, Izborov magazin 2/91.

3. A. Wilfer: Marktforschung fuer "Euro-Drinks", Marktforschung & Management, 4/90, Verlag C. E. Poeschl.

“željezne zavjese” u istočnoj Evropi dugo vremena međusobno izolirani susjedi ponovo otpočinju intenzivnu, ponajprije privrednu suradnju. Nadalje, slične tendencije regionalizma na supranacionalnom nivou javljaju se i u južnoj Evropi, Zajednica Alpe-Adria obuhvaća sjevernu Italiju, Tirol, zapadne dijelove Mađarske, dijelove Slovačke, Slovenije i Hrvatske sa gotovo 40 milijuna stanovnika. Iako je u odnosu na zapadnu Evropu ovo regionalno udruživanje tek “u povojima”, tendencije su slične—iskoristiti zajedničke elemente svih područja življenja koji vode općem društvenom napretku, bez obzira na administrativno—političke prepreke.

Teško je prognozirati kako će za nekoliko godina izgledati Evropa. U regijama se razvijaju novi centri, granice gube na značenju—pred nama je nova Evropa,

s novim privrednim rajonima i središtima.⁴ Ovakvo udruživanje ima otvorene šanse da postane jedan od najvažnijih činilaca integralnog razvoja Evrope. Još je Samuelson⁵ utvrdio da razvoj počiva na četiri osnovna elementa, a to su: stanovništvo, prirodna bogatstva, formiranje kapitala i tehnologija. Po prvi puta u bližoj povijesti sloboda udruživanja koja ne ograničavaju administrativno-politička ograničenja, daje mogućnost optimalnog iskorištenja svih navedenih resursa, a što vodi integralnom razvoju cijele Evropske zajednice.

4. Wolfgang Hirn: Region Statt Nation, Wirtschafts Woche 5/1991.

5. P.A. Samuelson: Ekonomija, Savremena Administracija, Beograd 1980. str. 809—823

LITERATURA:

1. *W. Hirn*: Region Statt Nation, Wirtschafts Woche 5/1991.

2. *M. Milat*: Jezik ujedinjene Evrope, Izborov magazin 2/1991.

3. *P.A. Samuelson*: Ekonomija, Savremena administracija, Beograd 1980.

4. *A. Wilfer*: Marktforschung fuer “Euro-drinks”, Marktforschung & Management, 4/1990

Mirna Leko, M. A.,

Summary

IMPORTANCE OF REGIONS IN NEW EUROPE

The European Community is undergoing structural changes, the most important of which is abolishing administrative and political borders between the twelve members. However, many problems remain to be solved. Some of these problems involve reaching a satisfactory agreement between the nations regarding citizens, rights, language, single currency and unified educational programmes, to enable the free flow of workers, and the like.

From the current effort to solve these problems, the tendency to think supranationally, rather than nationally, is obvious. European Community is becoming united but some new tendencies are appearing, i.e. linking in the so-called Euro-regions or “high-tech” regions; these tendencies represent a new quality because they enable optimal connections in economic, cultural, social and especially developmental aspects. Euro—regions, if they develop as intended, will represent one of the basic factors of integral development of European Community.